

ZAGOSPODAROWANIE GÓREK SZYMONA

Górki Szymona, 2021 r.

4 x M. Kucińska

Piaseczno to doskonały przykład, jak można pogodzić intensywny rozwój urbanistyczny z usługami ekosystemowymi.

MAŁGORZATA KUCIŃSKA, Agencja Rozwoju Mazowsza

Najlepszym przykładem troski o usługi ekosystemowe terenów otwartych jest zagospodarowanie Górki Szymona w obszarze Natura 2000.

CHARAKTERYSTYKA GMINY

Piaseczno jest gminą miejsko-wiejską, zlokalizowaną w odległości około 17 km na południe od centrum Warszawy. Sąsiedztwo ze stolicą wpływa na szybki rozwój gminy, powstawanie inwestycji, lokowanie się siedzib wielu zagranicznych przedsiębiorstw. W 2010 r. Piaseczno uznano za najbardziej atrakcyjne miasto dla biznesu według magazynu „Forbes”.

W gminie obserwuje się dynamiczny przyrost mieszkańców. Piaseczno miało w 2000 r. 52,2 tys. mieszkańców, natomiast w 2020 r. – 86,2 tys.¹.

Wysoki przyrost liczby mieszkańców oraz atrakcyjność inwestycyjna skutkują intensywnym rozwojem budownictwa i zajmowaniem kolejnych terenów otwartych.

Jest to o tyle problematyczne, że gmina Piaseczno, rozciągająca się między Lasem Kabackim a terenem Chojnowskiego Parku Krajobrazowego, posiada wiele wartościowych terenów przyrodniczych, które są pod ciągłą presją inwestycyjną. Lasy, które stanowią ponad 25% powierzchni gminy, mają duże znaczenie dla regeneracji powietrza warszawskiej metropolii. Gmina włączona jest też do Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na jej terenie znajduje się pięć rezerwatów przyrody oraz dwa obszary Natura 2000, 61 pomników przyrody, jeden użytek ekologiczny oraz jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy Górki Szymona (zlokalizowany tuż koło obszaru Natura 2000). Cennym akcentem w krajobrazie są doliny rzek Jeziorki i Zielonej oraz stawy i zanikające bagienne jeziora².

Władze Piaseczna zdają sobie sprawę z zagrożeń, jakie niesie zbyt intensywna zabudowa, szczególnie w sąsiedztwie terenów cennych przyrodniczo. Po początkowym boomerze inwestycyjnym przyszedł czas na bardziej zrównoważone podejście do rozwoju. Obecnie wprowadzane są rozwiązania, które pozwalają uporządk-

kować przestrzeni i zmniejszyć presję na tereny otwarte. Jednym z przykładów takich działań są te dotyczące Górek Szymona, które pozwalają jednocześnie na ochronę i użytkowanie turystyczne tegoż obszaru.

GÓRKI SZYMONA

Jest to obszar położony w miejscowości Zalesie Dolne. Zajmuje ok. 9,8 ha. W 2001 roku został on objęty przez wojewodę mazowieckiego ochroną i stanowi tzw. zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Celem ochrony jest zachowanie fragmentów krajobrazu naturalnego pagórków wydmych, stanowiących w okolicznym krajobrazie formy dominujące, porośnięte dorodnymi okazami drzew (w tym dębów oraz sosny pospolitej)³. Wydmy są zlokalizowane koło stawów i rzeki Jeziorki.

Od około 2008 r. zarządzanie zespołem przyrodniczo-krajobrazowym jest w kompetencjach gminy. Stąd w 2011 r. rozpoczął się proces odkupowania przez gminę od właścicieli części działek tworzących Górkę Szymona od strony ul. Sosnowej. Następnie rozebrano ruiny piwnic dwóch niefortunnie zbudowanych na wydmach pensjonatów. Obecnie, według miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, nie wolno na tym terenie stawiać nawet obiektów tymczasowych, oprócz niewielkich obiektów o charakterze rekreacyjnym⁴. Teren Górek zostały uporządkowany. Poprowadzono ścieżki biegowe, zorganizowano miejsca piknikowe, plac zabaw i siłownię plenerową. Obszar ten przyciąga spacerowiczów, a w śnieżne zimy saneczkarzy i narciarzy. Dziś jest to miejsce lubiane zarówno przez mieszkańców, jak i przez przyjezdnych⁵.

OCHRONA Z DOSTĘPEM LUDZI

Prowadzona przez gminę polityka wobec terenów cennych przyrodniczo koncentruje się na ich ochronie, jednak w taki sposób,

aby były one dostępne dla mieszkańców. Dla zachowania przyrody ważne jest, żeby lokalny ruch turystyczny i rekreacyjny odbywał się w miejscach do tego przeznaczonych. Niezagospodarowanie terenów cennych przyrodniczo nie jest właściwym podejściem, bo pozbawia gminę kontroli nad użytkującymi je ludźmi. Istotne jest, aby mieszkańcy mogli cieszyć się z możliwości spędzania wolnego czasu na łonie natury bez szkodenia środowisku. Dlatego właśnie Piaseczno chce chronić niezabudowane obszary poprzez wprowadzenie funkcji i usług, które są społecznie akceptowalne, zaś dla przyrody neutralne bądź ingerujące w nią w jak najmniejszym stopniu. Jest to podejście efektywniejsze niż wprowadzanie na siłę zakazów. Władze lokalne uważają, że takie działania mają walor edukacyjny i wzmacniają świadomość mieszkańców.

Obecnie gmina prowadzi kolejny projekt w obrębie Górek Szymona, mający na celu ochronę wydmy i utrzymanie rodzimej roślinności. Wynika to z częściowego zniszczenia siedliska, spowodowanego zbyt intensywnym użytkowaniem. W 2016 roku zamówiono opracowanie botaniczne z planem działań, umożliwiającym wprowadzenie roślinności rodzimej, która pozwala na utrzymanie wydmy.

W 2019 i 2020 roku wyznaczono i odgrodzono działki, gdzie wysiano specjalną mieszankę traw. Planuje się również odbudowanie naturalnych wrzosowisk. W 2021 roku miało powstać kolejne pole z naturalnymi nasadzeniem, ale wstrzymano prace ze względu na protesty mieszkańców, którzy w zimie użytkują wydmy do zjazdów na sankach. Przewiduje się dalszą realizację projektu w 2022 roku.

EDUKACJA JEST WAŻNA

Wspomniane protesty mieszkańców wskazują na konieczność prowadzenia działań edukacyjnych. Stąd na Górkach Szymona zrobiono ścieżkę edukacyjną z tablicami informacyjnymi o ekosystemie obszaru.

Wydzielone pole z nasadzeniem roślin rodzimych, płot z tablicą informacyjną, 2021 r.

Rekultywowana wydma oraz kąpielisko na Górkach Szymona, 2021 r.

Piaseczno prowadzi obecnie prace nad utworzeniem kolejnej formy ochrony na terenie miasta, tzw. użytkiem ekologicznym. Wśród zabudowy jednorodzinnej znajduje się podmokły obszar. W ramach konsultacji społecznych pierwotnie planowano zrobić na tym terenie park przyrodniczy z niewielkim zainwestowaniem (ławki, kosze na śmieci itp.). Jednak ze względu na protesty ekologów burmistrz miasta podjął decyzję o ustanowieniu właśnie użytku ekologicznego.

Dodatkowo planowane są kolejne działania, które pozwolą zadbać o tereny nad rzeką Jeziorką i zapobiec dewastacji środowiska. Niestety, zdarza się, że właściciele niektórych działek spuszczały do rzeki zawartość szamb lub wyrzucają śmieci. Dlatego gmina chce zagospodarować tereny w centralnej części Piaseczna wzdłuż Jeziorki poprzez utworzenie szlaku rowerowego połączonego ze szlakiem wodnym (kajakowym). Będzie on miał ok. 6 km i częściowo będzie przebiegać koło Górek Szymona. Planowany szlak rowerowy ma mieć naturalne podłoże (bez kostki brukowej czy asfaltu). Zbudowane zostaną również pomosty, polany rekreacyjne i mała architektura (ławki, kosze na śmieci).

Projekt został niedawno rozpoczęty. Obecnie trwa proces negocjacji i wykupu działek od prywatnych właścicieli. Kolejnym krokiem będzie opracowanie dokumentacji projektowej. Rozmowy z mieszkańcami bywają trudne, niektórzy obawiają się zwiększonego ruchu, inni – niewłaściwego zachowania odwiedzających (hałas, śmiecenie). Spora część jest jednak nastawiona pozytywnie i cieszy się, że teren będzie zagospodarowany i zarządzany przez gminę, a przez to bardziej zadbane.

Bardziej odległym projektem jest rozwój szlaku rowerowego poprzez połączenie go ze szlakami w innych gminach, które tworzą stowarzyszenie gmin i powiatów zlewni rzeki Jeziorka.

Działania prowadzone przez Piaseczno są dobrym przykładem skutecznego sposobu ochrony terenów otwartych, które są cenne pod względem przyrodniczym, a jednocześnie pozwalają na rozwój

turystyki lokalnej i rekreacyjnej. Jednak trzeba zdawać sobie sprawę z warunków i wyzwań, jakie wiążą się z takim podejściem, a są to:

- świadomość władz lokalnych, które widzą wartość w terenach otwartych, cennych przyrodniczo,
- kompetentni pracownicy urzędu gminy, którzy mają odpowiednią wiedzę,
- problemy z ustaleniem własności gruntów,
- wykup gruntów prywatnych,
- dostosowanie inwestycji do wymogów obszarów ochronnych (jeśli takie w gminie istnieją),
- odpowiednie edukowanie społeczeństwa i budowanie ich świadomości ekologicznej,
- fundusze na inwestycje, kadre i działania edukacyjne,
- konieczność monitorowania i zarządzania rozwojem lokalnej i rekreacyjnej turystyki, aby nadmierne korzystanie ze środowiska nie odbiło się na nim negatywnie.

Innymi słowy, podejście Piaseczna do terenów cennych przyrodniczo pozwala na wykorzystanie usług ekosystemowych – w przypadku Piaseczna lokalnej turystyki i rekreacji – do ochrony cennych środowiskowo i krajobrazowo obszarów. Jeszcze raz należy podkreślić, że prowadzone działania powinny się charakteryzować podejściem zrównoważonym, co oznacza bardzo ważne i świadome zarządzanie procesem np. rozwoju turystyki, który nie powinien wpływać negatywnie na przyrodę. ■

ŹRÓDŁA

1. <https://bdl.stat.gov.pl/> (dostęp: 15.01.2022).
2. <https://piaseczno.eu/przyroda/> (dostęp: 15.01.2022).
3. <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf> (dostęp: 15.01.2022).
4. <https://www.przegladiapiieczynski.pl/historia/tu-zaszla-zmiana-gorki-szymona/> (dostęp: 19.07.2021).
5. <https://podrozujacarodzina.pl/gorki-szymona/> (dostęp: 19.07.2021).